

'Ik roep boekhoudfraude, maar niemand luistert'

Accountant Leo Verhoef stond verbaasd over de goedkeurende accountantsverklaringen die waren afgegeven voor jaarrekeningen van gemeenten die niet deugden. Maar nog verbaasder is hij dat zijn kritiek daarover nauwelijks effect heeft.

Ed Arons

In 1989 kwam Leo Verhoef in dienst van een accountantskantoor dat toen bijna alle Nederlandse gemeenten tot klant had. "Toen ik na mijn eerste werkdag thuish kwam, meldde ik mijn vrouw dat ik in een puin hoop was terechtgekomen. Ik had tot dan toe in het bedrijfsleven gewerkt, waar een dergelijke situatie onmogelijk was.

De dossiers van mijn kantoor deugden niet, terwijl daar toch duidelijke regels voor waren. Maar wat erger was: de jaarrekeningen van de gemeenten die ik onder ogen kreeg, klopten van geen kant. Grote bedragen aan inkomsten werden niet in de rekening opgevoerd, sommige uitgaven evenmin. In grote gemeenten liepen en lopen de verschillen per saldo in de honderden miljoenen guldens. En toch stonden daar goedkeurende accountantsverklaringen bij. Dat kon echt niet."

'Gemeenten kunnen zo overstappen naar een concurrent die de rekeningen wél goedkeurt'

Omdat Verhoef mede tot taak had de kwaliteit te verhogen, besprak hij deze zaken met zijn collega's. Die reageerden verbaasd: "Maar we hebben het altijd zo gedaan." Hij sprak er de verantwoordelijken bij de gemeenten op aan. "Die stelden dat mijn accountantskantoor al jaren akkoord was gegaan met deze procedure." Dus ging Verhoef na enkele maanden naar een van zijn twee leden van zijn Raad van Bestuur. "Die gaf me inhoudelijk gelijk, maar er veranderde niets. Ik werd als een hete aardappel van de ene vestiging naar de andere overgeplaatst. En overal trof ik dezelfde problemen."

'Amsterdam had in de afgelopen jaren de OZB geheel kunnen overslaan'

Verhoef besloot zijn ervaringen te delen door te publiceren in vaktijdschriften. Waarop hem binnen zijn kantoor duidelijk werd gemaakt dat hem dat niet meer geoorloofd was. "Ik was lastig. Ik kon niet doen wat sommige anderen deden: gewoon meegaan met wat ik als boekhoudfraude aanmerkte. Misschien komt dat wel door mijn geloof, maar ik denk dat ik ook zonder

geloof trouw zou blijven aan mijn stellingname."

Na vijf jaar volgde ontslag. Geen gouden handdruk, wel een zwaar gekorte handdruk, want klokkenluiders als Verhoef worden maar al te vaak gestraft voor hun euvele moed misstanden aan de kaak te stellen. Bij accountantskantoren en gemeenten komt Verhoef niet aan de slag.

"Iedereen kent mijn kritiek en die kritiek houdt voor gemeenten en accountantskantoren enkel problemen in", stelt de ex-accountant.

De eerste vraag aan Leo Verhoef is natuurlijk hoe het komt dat niemand hem steunt. "Vijftien jaar geleden stelde niemand de vraag of dit wel kon. Of men had het niet in de gaten of men vond het heel gewoon. In die tijd was het niet ongebruikelijk dat er bij gemeenten vijf jaar achterstand was met de jaarrekeningen. Het had geen prioriteit."

Foto: Eljee Bergwerff

Leo Verhoef: "Hoe kunnen we de mond vol hebben van normen en waarden als we zoiets op zo'n grote schaal gewoon toelaten?"

? Maar accountants zijn toch kritisch?

"Je hebt goede en slechte accountants. Sommigen controleren de bonnetjes in de gemeenteboekhouding en constateren dat alles in orde is. Er is namelijk geen sprake van persoonlijke verrijking. Maar daar gaat het niet alleen om. Geeft de jaarrekening de werkelijkheid weer of niet?, daar gaat het om. Wat ik deed, deed niemand in die tijd. En toen ik dat deed, ging alles wankelen. Collega's zeiden wel eens: 'Gelukkig, eindelijk iemand die normen stelt.' Maar dat hoorde ik nooit van de leiding."

? Waarom niet?

"Kun je als accountantskantoor naar buiten treden en toegeven dat je het jaren fout hebt gedaan? Daar komt bij dat accountantskantoren met de toenemende concurrentie de gemeenten niet als klant willen verliezen. Die kunnen zo overstappen naar een concurrent die de rekeningen wel goedkeurt."

? Krijgt u dan helemaal geen steun?

"Gelukkig wel. Onder anderen van een expert op dit gebied, emeritus hoogleraar professor Blokdijk. Die zei me: 'Als iemand je niet wil geloven, stuur hem maar door naar mij.' En dat heb ik al ettelijke keren gedaan. Andere hoogleraren hebben geen interesse of zijn verbonden aan een van de accountantskantoren die ten onrechte jaarrekeningen goedkeuren."

? Wat weerhoudt gemeentebesturen ervan hun handelwijze te wijzigen?

"Die hebben er alleen bij te verliezen. Door de huidige praktijk kunnen ze creatief omgaan met hun begroting. Overschrijdingen kunnen ze weglaten. Posten onder de begroting kunnen ze aanvullen, zodat ze het jaar daarna niet hoeven in te leveren. Voor de meeste gemeenteraadsleden is het geen bewuste keuze: zij komen voort uit pressiegroepen en hebben geen of nauwelijks verstand van financiën. En dat willen ze ook niet hebben. Dat laten ze aan de experts over. Onder meer aan de accountant die zijn goedkeuring heeft gegeven."

? Is er geen moedige wethouder die durft te breken met deze praktijk?

"Dan is hij prompt geen wethouder meer, want dan moet hij toegeven dat hij wist van de boekhoudfraude en eraan heeft meegedaan."

? Maar een politieke partij kan toch protest aantekenen?

"In de Nederlandse verhoudingen is een gemeente zeer autonoom. Bemoeienis vanuit de Kamer is daarom niet gebruikelijk. Toch heb ik met de meeste partijen contact opgenomen en de zaak voorgelegd. Ik merkte aanvankelijke positieve reacties. Zoals bij het CDA: 'Dat moeten we oppakken.' Maar dan blijkt dat het CDA op lokaal niveau hier volop aan meedoet."

? De SP is in dat soort zaken vaak heel actief...

"Ik had contact met een Kamerlid van de SP. Heb hem geïnformeerd. Maar zijn belangstelling verkoelde toen ik hem meldde dat ook Oss, de thuisbasis van de SP, deze praktijken kende."

? Gebeurt er dan helemaal niets met uw bevindingen?

"Soms wel. In Zaanstad en Rotterdam hebben gemeenteraadsleden deze zaak aangepakt. Ze hebben zelfs, zoals ikzelf in een twintigtal gevallen ook deed, aangifte gedaan bij justitie."

? Resultaat?

"De aangiften worden telkens geseponeerd."

? Men gelooft u daar ook niet?

"Ik kan het natuurlijk niet hard maken, maar het OM zit regelmatig met de burgemeester aan tafel voor overleg. En de burgemeester weet hoe het werkt en is er daarom medeschuldig aan. Daar komt bij dat boekhoudfraude bij de Nederlandse justitie geen prioriteit heeft. De kwestie Ahold heeft pas onder buitenlandse druk tot actie bij het OM geleid."

? Maar als er geen persoonlijke verrijking plaats vindt, is er toch geen sprake van fraude?

"Als een jaarrekening niet aangeeft wat de werkelijke situatie is, dan is er sprake van misleiding. We noemen dat boekhoudfraude."

? Maar er wordt toch niemand benadeeld als een gemeente de ene keer wat meer binnenkrijgt dan in de jaarrekening staat en het jaar erop wellicht dat extra geld boven de begroting uitgeeft?

"Zeker wel! Neem bijvoorbeeld Amsterdam. Onze hoofdstad heeft volgens de jaarrekening vorig jaar afgesloten met een positief saldo van zestig miljoen euro. Maar ik kon met mijn kennis en ervaring vaststellen dat het overschot dichtbij de vierhonderd miljoen ligt."

? Daar heeft toch nog niemand onder geleden?

"Zeker wel! Bijvoorbeeld wanneer gemeenten allerlei zinnige verzoeken afwijzen omdat er niet voldoende geld voor zou zijn. Of wanneer gemeenten hun lasten voor de burgers, zoals de OZB, verhogen om zogenaamd de financiën op orde te krijgen. Sommige gemeenten, waaronder Amsterdam, hadden die extra inkomsten helemaal niet nodig. Amsterdam had in de afgelopen jaren de OZB geheel kunnen overslaan, zonder zelfs maar in de rode cijfers te komen. Deze boekhoudfraude maakt dat voor de burgers onzichtbaar."

? U bent door uw uitlatingen een goede baan kwijtgeraakt. Waarom blijft u uw protest volhouden, als er toch niemand luistert?

"Ik kan niet anders. Hoe kunnen we de mond vol hebben van normen en waarden als we zoiets op zo'n grote schaal gewoon toelaten?"

? Hebt u hoop dat er alsnog verandering komt?

"Dit gaat goed komen. Druppeltje voor druppeltje. Ook al duurt het langer dan ik had verwacht. Ooit zal er recht geschieden."

Zie ook www.leoverhoef.nl